

radyo-televizyon YAYINLAR

HEDEF TRT

Refik Özdek
Ekonomik ve Sosyal Yayınlar,
Ankara, 1977
339 sayfa, 30 TL.

Rauf Tamer, Aydın Yalçın, Muhamharrem Ergin, Kubilay İmer türünden yazarların kitaplarını yayınlayan bir yayınevinin "sosyal yayınlar serisi"nin 14'üncüsü olarak yayınlanmış "Hedef TRT." Refik Özdek de milliyetçi bir yazar; TRT'ye ilişkin konuları kendi görüş açısından, biraz da Burhan Felek üslubuyla anlatıyor. Uzun uzun Cem'in marksçılığını belgeliyor örneğin. Biz burada Yalçıntaş dönemiyle ilgili bir alıntı yapacağız "Hedef TRT" den. "...masasının üzerindeki sumen, başkaları tarafından hazırlanmış uzun listelerle, tavsiye mektupları ve kartvizitlerle, iş talep edenlerin dilekçeleriyle dolup taşıyordu... Yalçıntaş'ı en çok tedirgin eden masa eşyası, uzun listelerle dolu olan o sumen idi... Küçük ama kilit noktaları tutacakları belirleyen ilk listenin Yalçıntaş'ı Ankara Garında karşılayanlar tarafından hazırlandığını söyleyebiliriz...Koalisyon hükümetinin diğer bir ortağından, sandalye sayısı bakımından ikinci sırayı alan partinin merkez ve yan kuruluşlarından gelen listeler bir başka görünüm taşıyordu. Her yaşta ve her işte çalışmış olanlar, hiçbir işte çalışmamış olanlar, tahsilli ve tahsilsizler...Bunlar, "bizden olsun da yaşları, işleri ve kabiliyetleri ne olursa olsun" intibabını veren, ama ille de TRT'de yer ve iş tutmak isteyenlerdi... Sandalye sayısı bakımından en küçük, ama, parlamento dışı etkinlik ve hele gençlik olayları, sokak mücadelesi ve yıkıcıların, anarşistlerin eylemleri karşısında en aktif olması ve gençlerden oluşan gönüllü güvenlik topluluğuna sahip bulunması bakımından koalisyonun vazgeçemeyeceği hattâ mevcut şartlar altında onsuz edemeyeceği partiden ya da bu partiye bağlı kuruluş ve gruplardan de listeler geliyordu... Bütün siyasî partilerin gençlik kolları vardır, fakat mensuplarının büyük çoğunluğu gençlerden

oluşan ve hepsinden fazla gençliğe dayanan parti, koalisyonun dördüncü ortağıdır. Başka bir deyişle bu parti, ön plânda, insana yatırım yapmaktadır. Böyle bir partinin ve yan kuruluşlarının TRT'ye de eleman yerleştirmek istemesi tahiîdir. Bunların hazırladıkları liste, yukarıda anlattığımız özelliklere uygun düşüyordu: Hemen hemen hepsi genç, alt kademe iş isteyen, ama öğrenim ve yetenekleri bakımından üst kademeye kısa zamanda tırmanabilecek nitelikte aday hazırlamağa çaba göstermişlerdi. Diğer partilerce hazırlanan listelere göre en önemli görünüm farkı bu noktada idi. Elbette üst kademe görevine talip olanları da vardı ama, listenin özelliği, çoğunluğu gençlerin teşkil etmesi ve önceliğin onlara tanınması idi. TRT'de yer tutma çabasında elbette haklıydılar, fakat bir genel müdürün, hele fırının harlı zamanında içeriye giren Prof. Yalçıntaş'ın kısa bir zamanda yüzlerce adam çıkarıp, onların yerine yüzlerce milliyetçiyi alacağını ummakta hatalı idiler, Ne Yalçıntaş, ne de başka bir genel müdür, kendiliğinden kadro açamazdı; TRT'ye sırasız, sınavsız adam alamazdı, " (s. 210-215).

TELEVİZYON KILAVUZU

Mahmut T. Öngören
Milliyet Yayınları, İstanbul, 1972
303 sayfa, 20 TL.

Televizyona ilişkin pek çok bilgiyi belli bir oyluma sığıştırmaya çabasının ürünü olan bu kitabın kanımızca yer yer yüzeysel kalan yada gereksiz ayrıntılara giren bir yapısı var. Yine de genel olarak televizyonla ilgili bilgi edinmek için yararlı bir kitap. Bölüm başlıkları şöyle: Haberleşme devrimi; Ses, yayın ve yayının sosyal yönleri; Televizyon nedir; Televizyonun öbür alanlarla ilişkileri; Yayın ve yayın dışı amaçlar için televizyon; Televizyonun teknik özellikleri: TV alıcısı, ruhsat vergisi ve TV anteni; TV nasıl izlenir ve TV'den nasıl korunulur; Televizyonun tarihi; Açıklamalar.

TELEVİZYON FİLM YAPIM YÖNTEMLERİ

Mahmut T. Öngören
A.Ü.S.B.F Yayınları, no 392,
Ankara 1976
331 sayfa, 35 TL.

Hem televizyon hem filmyapımı yöntemlerini içeriyor Öngören'in yapıtı. Pratik, yararlı bir kitap-Kimi bölüm başlıkları şöyle: Kameranın kullanılışı ve yaratıcılık, Çekim, Kurgu ve geçişler, Televizyonda film ve oyun dizileri, ses düzenlemesi, Ses efektleri, Müzik kullanımı.

TOPLUMSAL GELİŞMEDE RADYO VE TELEVİZYON Geri Kalmışlık Açısından Olanaklar ve Sınırlar

Onsal Oskay
A.Ü.S.B.F Yayınları, no 316,
Ankara 1971
118 sayfa, 10 TL.

Radyo ve televizyon, yıllar yılı, özellikle yetkililer, uzmanlar, komisyonlar ve benzeri resmi ağızlarca Türkiye'de eğitim, kültür, toplumsal gelişme alanlarında tılsımlı anahtar olarak gösterildi. Okur-yazarlık, ulaşım gibi alanlarda geri durumda olan; öğretmen, okul gibi klasik eğitim olanakları sınırlı Türkiye'de radyo (ve hele televizyon) halk eğitimini, halkın "uyanmasını" sağlayıverecekti! Bu görüş, televizyon yayınlarının başlamasında temel gerekçe olarak (asıl amacı gözlerden saklamak için) öne sürüldü. Şimdilerde de televizyonda ikinci program için, tüm Türkiye'yi kapsayacak sıklık bindirmeli (FM) 3 ayrı yayın şebekesi için ve renkli televizyon için, alanıp pullanıp yeniden gerekçe olarak ortaya çıkarılıyor. Konuyu "Vatan, millet, Sakarya" edebiyatından öte bir ciddiyetle ele alan hemen yok gibi.

Unsal Oskay sorunu bilimsel düzeyde ele alan -bildiğimiz kadarıyla- birkaç araştırmacıdan biri. Radyonun ve televizyonun Türkiye gibi geri kalmış

bir ülkede toplumsal gelişme'ye katkı olmak açısından olanakları nedir, işlevi ne olabilir, bu olanaklar nasıl artırılabilir sorularını ele alıyor Oskay. Şöyle diyor: "... Bu nedenle, bireysel yada toplumsal, hangi alanda olursa olsun, varolan toplum yapısına ilişilmediği sürece kitle haberleşme araçları kitledeki tutumları değiştirmekten çok onları pekiştirmektedirler. Bir başka deyişle, kitle haberleşme araçlarının hangi ülkede olursa olsun bazı etkileri olduğu açıktır. Ancak bu etkiler, her teknolojik araçta olduğu gibi, aracı kullanılan 'insan' yada 'toplum' ögesinin niteliklerine,, amaçlarına ve dünya görüşüne bağlıdır. Bu düşünceyle, "Türkiye'de ekonomik, kültürel, toplumsal kalkınmada TRT'nin rolünü inceleyen radyo ve televizyon etkinliğini yada etkisizliğini değil; Türkiye'nin toplum yapısı içinde bu iki kitle haberleşme aracının ne yönde etkiye bulunabileceklerini; eğer bu yapı içindeki etkileri 'gelişmeye yararlı' olmuyorsa, ülkenin toplumsal gelişmesine daha uygun ve daha hızlı kalıcı etkilerde bulunabilmeleri için neler yapılması gerektiğini saptamaya çalışacağız" (S.11). "... Batılılaşmak". Ne var ki, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesinden sözedenlerin çokları bu kavramın içeriğini incelemiş değillerdi. 'Batılılaşma' dedikleri, Batılı gibi giyinmek, Batılıların 'uygarlığına' ait kültürel birimlerle ilişki kurmak, Batılı toplumların sosyal kurumlarını bu ülkeye aktarmak ve 'aşılardan' ibaretti... Kırk yılı aşkın bir süre sonunda Türkiye'de de anlaşılmıştır ki... sosyal ve ekonomik yapı değiştirilmeden girişilecek yüzeysel 'ıslahat' çabaları 'batılılaşmayı' değil, dış kültürlerle bağlılığı artıracaktır... Bu çevrelerin istedikleri 'batılılaşma', teknolojisini ve 'know-how'ını Batılı firmalardan emaneten aldıkları sanayi ürünlerini daha çok miktarlarda satılabilmek için, halkın tüketim kalıplarını bu Batı teknolojisinin üretimi olan mallar yönünde değiştirmekten ibarettir" (s.35-37)

TRT Yasası, TRT görev yönetmeliği, DPT Eğitim özel komitesi

Radio ile Eğitim Raporu, TRT Merkez Program Dairesi'nin yayınladığı "Radio ile Eğitim" adlı kitap, 2 BYKP Radio ve Televizyon Özel İhtisas Komisyonu Raporu, TRT Çalışma Programları gibi belgeleri teker teker ele alarak inceleyip eleştiren Oskay bunlardaki bilim dışı, yanlış savları çürütüyor; TRT'nin uygulamalarını çözümlüyor. Bu konuda Oskay'ın görüşleri şöyle : "Bu nitelikleri ile radyolarımızdaki programlar, erişebilen yerlerdeki öğrencileri, ev kadınlarını, evindeki veya kahvesindeki köylüyü 'tutabildiği kadar tutabilen', bu insanlara neyi, nasıl ve ne derecede öğretebildiğini bilmeden birşeyler öğretmeye çalışan programlardır. Asıl önemlisi, öğretimin fonksiyonel bir çerçeveye oturtulmadıkça, toplumun istemini uyandırmayacağını hesaba katmayan; radyoculuk ve eğitimcilik dışında toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesi sorununu yapısal açıdan ele alan programlar olmalarıdır.

Bunun başlıca nedeni ise, herşeyden önce siyasal iktidarın biçimlenişini belirleyen sosyal kuvvetlerin bu ve buna benzer sorunların değişik biçimde ele alınmalarını kendileri için yararlı bulmamalarıdır.

Bu yolla, hem teknolojik buluşlar ve olanaklardan kitlelere birşeyler veriyomuş gibi görünmek, hem de, teknolojik olanakların gerçekten toplum yapısında ki 'gelişme' yönündeki değişimci etkilerini silmek ve bunların halk katlarına inmesini önlemek birlikte ve aynı anda sağlanmış olmaktadır" (s.66-67).

Kitabın "Sonuç" bölümünde görüşlerini topluca sunuyor Oskay. Bu görüşleri özetlediğini söylediğimiz bir bölümü aynen alıyoruz: "Radio ve televizyon yayınları ile Türkiye'de çok şeyler yapılabileceğini savunan ilgililer, işin en başından itibaren, bilimsel bir tutumdan uzak düşmüşlerdir. Radio ve televizyonun, az gelişmişlik koşullarından kurtulamamış bulunan bir ülkede toplumun gelişmesi için gerekli olan yeni bilgilerin öğretilmesi, kitlelerin 'ihtiyaçlarını hissedebilecek duruma getirilmesi' gibi konularda dolaysız ve salt bu araçların belirleyebileceği etkilerde bulunabileceği yanlış ve yanıltıcı bir görüştür. Bu görüş ise,

TRT'de ve DPT'de oldukça yaygındır.

Temelde, ekonomik gelişmelerini tamamlamış bulunan Batı ülkelerinin 'yaratıcı müteşebbisler', 'işadamı zihniyeti' sayesinde geliştiğini ileri süren Weber ve Schumpeter gibi bilim adamlarının görüşlerini andıran bu görüşlerin 'az gelişmiş' ülkelerinde yanlış ve yanıltıcı olmalarının başlıca nedeni, Batı toplumlarının 'smaileşme-öncesi' durumları ile bugünkü az gelişmiş ülkelerin 'smaileşme-öncesi' durumlarını aynı sanmalarıdır...

Az gelişmişlik sorununun sadece tüketimde, giyimde ve günlük hayatın bazı pratiklerinde yüzeysel bir 'batılılaşma' sorunu olarak ele alınmayıp... siyasal ve sosyal bir yapı sorunu olarak ele alınması çok önemli bir ön koşul teşkil etmektedir.

Az gelişmiş ülkeler için, böyle bir değerlendirmenin dışındaki değerlendirmelerin gerçekçi olmayacağını; az gelişmiş ülkelerde yapısal değişimleri öngörmeden kültürel yenileşme olabileceğini ve bunun topluma bir yarar sağlayabileceğini ileri süren bu tür değerlendirmelerin 'açlık' sorununu bile çözmekten uzak, aldatıcı ve oyalayıcı yüzeysel yenileşme programlarından öteye işler yapamayacağını anlamak için, Batı'nın bu konuda özel bir önem vererek desteklemeye çalıştığı Hindistan'daki uygulamaya bakmak dahi yetecektir."

RADYO İŞLETMECİLİĞİ VE MESELELERİ

Hasan Refik Ertuğ
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi Gazetecilik Ens.
yayın, no 1 İstanbul, 1951
206 sayfa, 315 kuruş.

H.R.Ertuğ, Radio işletmeleri-mizde önemli görevler üstlenmiş bir kişi. Ankara Radio-evinin bir stüdyosu da bugün onun adıyla anılıyor. Türkçede konusunda ilk kitap olduğunu sandığımız bu yapıtta radyoculuk konuları daha çok bürokratik bir açıdan ele alınmış, "Mevzuat" incelenmiş. Radyoculuğun

kısa tarihçesi, bu konudaki uluslararası anlaşmalar, Türkiye'deki radyo idareleri ve teşkilatı, o zamanki Ankara, İstanbul, Ankara Kısa Dalga istasyonlarının tanıtımları, radyo programları, radyoyla ilgili yasal düzenlemeler ele alınan konular arasında.

RADYO NOTLARI

Turgut Özakman
TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü
Yayınları, no 6, Ankara 1969
127 sayfa

Radyoculuk alanında ülkemizde ne kadar az sayıda kitap yayınlanmış olduğu düşünülürse radyolarımıza uzun süre hizmet etmiş (kitap yazıldığı sırada Merkez Program Daire Başkanı) Özakman'ın, temel özelliği "deneyimlerini ve bilgilerini içtenlikle aktarma" olan bu yapının önemi anlaşılır. Yazar, önsözde amacını şöyle belirliyor: "TRT Türk radyocularının uzun yıllardır rüyasını gördükleri örgüttü. 1964'ten önce umutsuzluğa kapılıp radyo dışına kayan radyocular da, görevlerini radyolarda yapmağa devam edenler de Türk radyoculuğuna yeni bir öz ve yeni bir işletme düzeni getirecek bir örgüte umut bağlamışlardı. TRT, rüyası görülen örgüt olabildi mi? Radyoculuğun temel ideallerine ulaştı mı? Ne dereceye kadar? Neden? Bu soruların cevaplarını birlikte arayalım."

Kitap bir notlar derlemesi görünümünde, Radio Programcılığının hemen her alanında (süreler, oranlar, yayın düzeni program kalıbı, yapımda konuş-gereç-ayıklama-metin yazma- seslendirme-montaj, yayın amaçları, işletme, söz yayınları, müzik yayınları vb...) genç programcıya iletilen bilgiler, deneyimler, anekdotlar, tavsiyeler, uyarılar ... Özakman yapıtını şu tümceyele bitiriyor: "Bu alçak gönüllü kitapçığın, bilimsel, geniş ve özlü araştırma ve incelemelere başlangıç olacağı umuduyla". Aradan geçen sekiz yılda bu umudun ne ölçüde gerçekleştiği doğrusu çok tartışma götürür.

TELEVİZYON-PROGRAM YAPIMI VE YÖNETİMİ

Güner Sanoğlu
A.ü.S.B.F.Yayımları no 389
Ankara, 1976
373 sayfa, 40 TL.

1967'de "Televizyonda Yapım ve Yönetim" adıyla yayımlanan yapıtını genişletmiş ve geliştirmiş Güner Sarioğlu. Bu derli-toplu, açık ve anlaşılır bir dille yazılmış, çok yararlı kitabın kimi bölüm başlıklarını ^ıralıyoruz: Temel optik, TV kameraları, kamera kullanmada kuramlar ve yöntemler, Aydınlatma, Sahne ve dekor, Makyaj-giyim, Ses ögesi, Program yapımı ve planlaması, Metin yazma, Yönetim, Stüdyo planı, provalar ve geçişler, Görüntüde düzenleme, Zaman, Televizyon programları yapımında yöntem, Habercilik, Çeşitli program türleri, Televizyonda film çalışmaları Film yönetimi, Yapımın evreleri ve yapım çalışmalarının genel akışı. Kitabın sonunda çok yararlı bulduğumuz 65 sayfalık bir sözlük var.

TÜRKİYE'DE TV REKLAM HARCAMALARI

Dr. Tunçtan Baltacıoğlu
Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayım, no 90, 1975
W + 145 sayfa, 15 TL.

Kitabın içindeki bir nottan bu çalışmanın bir doktora tezi olduğunu anlıyoruz. Kimi harcalem bilgilerle bol istatistik veri kitabın tümüne yakın bölümünü oluşturuyor. Yazar önsözde şöyle diyor: "Günümüz ekonomik yapısının rekabetçi özelliğinin bir gereği olarak işletmeler satışlarını artırmak için çeşitli yollara başvurmakla birlikte en etkin ve yaygın olarak reklamı kullanmaktadırlar. Bu çalışmada Türkiye'de henüz çok kısa bir süre önce başlayan TV reklamlarının bir kaç yıllık bir süre içinde harcamalar açısından ne denli geliştiği, harcamalar çeşitli açılardan değerlendirilmesi, uygulamada görülen aksaklıklar, bu aksaklıkların doğuş nedenleri ile önerilere yer verilmiştir." Kitapta çeşit-

li sanayi dallarının 1973 ve 1974 yıllarında TVde hangi reklam kuşağına ne kadar harcamada buldukları, kaç dakika süreyle reklam yaptıkları, kaç görüntü ile reklam yaptıkları ay-ay ve-rilmiş.

TELEVİZYONUN YETİŞKİN EĞİTİMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Dr. Aysel Aziz
Türkiye ve Orta Doğu
Anne İdaresi Enstitüsü
Yayımları, no 148, Ankara 1975
264 sayfa, 25 TL

Bir doktora çalışmasına dayanıyor bu yapıt. Ana konusu televizyonun 1973 yılına kadar yaptığı eğitsel yayınlarının topluma olan etkisinin araştırılmasıdır. Araştırmada yalnızca yetişkin eğitimi konusu ele alınmıştır. Gerçekleştirilen anket sonuçları çizelgelerle verilmekte ve çözümlenmeleri yapılmaktadır. Dr. Aziz'in bulguları içinde bizce en önemlisi izleyicilerin TVyi büyük çoğunlukla eğlence mi, eğitim mi, haber aracı olarak mı gördüklerine ilişkin olanıdır. Bilindiği gibi Hürriyet'in 1973 anketinde "TV sizi yeterince eğlendirip dinlendiriyor mu?" ana teması işlenmişti ve Hürriyet bu anketin sonunda şu sonuca varmıştı: "...özetlemek gerekirse, radyo ve televizyon insanogluna günlük hayatında, hayal dünyasını çizecek, günlük hayatın dışına çıkaracak, kısacası onu oyalyarak dinlendirecek, eğlendirecek bir araç olarak kabul edilmektedir"(Hürriyet,6 Temmuz 1973). (Karataş TRT'sinin düzenlediği "Ankara İli TV seyircileri araştırması"nda televizyonun eğitim aracı olmadan önce eğlence-vakit geçirme aracı olduğunu "kanıtlayabilmek" için çırpınıp durduğunu anımsayalım).* Dr. Aziz'in vardığı kanı ise şu: "Verileri yorumlayacak olursak, televizyonun, ileri sürüldüğü gibi %80-90 oranında eğlence aracı olarak görülmediği, müzik yayınları da eğlence yayınları içine katılırsa % 48,8 oranında eğitim ve haber aracı olarak kabul edilmektedir, "(s.105) Dr. Aziz, kitabının sonunda, araş-

*Bu araştırmayla ilgili olarak bu sayımızın 296'ncı sayfasına bakınız.

fırmadaki bulguların ve kanıtlanan varsayımların da yardımıyla 7 öneride bulunuyor. Bunların ilk ikisini buraya alıyoruz:

1. Televizyon bir eğlence aracı olarak değil, bir eğitim-haber aracı olarak ele alınmalıdır, Eğlence yayınlarında bile izleyiciye birşeyler katan, zevk ve beğeni düzeyini yükseltici, zenginleştirici yanları olmalı, çok söylenen deyim ile "eğlendirirken eğitmeli"dir.

2. Eğitici yayınların amacının ne olduğu saptanmalıdır? Kim ne verilmek istenmektedir? Bunun için planlı bir çalışma ile öncelik verilmesi gereken kim olduğu ve hangi konuda eğitilmesi gerektiği incelenmelidir...

Sonuç olarak konuyla ilgilenen herkesin incelemesi gereken yararlı bir yapıt Dr. Aziz'in araştırması.

RADYO VE TELEVİZYONA GİRİŞ

Dr. Aysel Aziz
A.ü.S.B.F. Yayınları, no 333
Ankara 1976
127 sayfa, 20 TL.

Radyo ve televizyon konularında araştırmalarından tanıdığımız SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu asistanı Dr. Aysel Aziz öndeyiş'inde yapıtını şöyle nitelendiriyor: "[Bu] yapıt, radyo ve televizyon hizmetlerini uğraşı olarak seçeceklere ve bu konulara ilgi duyanları, radyo ve televizyon konularında teknik dışında-başlangıç niteliğinde genel bir bilgi vermeyi, bu konuda yönlendirme amaçlamaktadır".

Dört yıllık bir ders uygulaması sonucunda hazırlandığı belirtilen bu kitap, oylumunun küçüklüğüne karşın, yazarının öngördüğü amaca ulaşan yararlı bir kitap. Ana bölümlerinin başlıkları şöyle: Radyo ve televizyonun tanımı ve tarihçesi; Radyo ve televizyon yayınlarının örgütlenmesi; Radyo ve televizyonun özellikleri-karakteristikleri; Radyo-televizyon ilişkisi, etkileşimi ve diğer kitle haberleşme araçlarına olan etkileri; Radyo ve televizyonun toplumdaki yeri; izleyici araştırmaları; Türkiye'de radyo ve televizyonun gelişimi.

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON VE RADYO OLAYLARI

Semih Tuğrul
Koza Yayınları, İstanbul, 1975
255 sayfa, 20 TL.

TRT'de Televizyon Dairesi Başkanlığı; Genel Müdür Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulunan, 12 Mart döneminde bu görevden alınıp etkisiz bir danışmanlığa atanan Semih Tuğrul tanınmış bir gazeteci, yazar ve çevirmen. 10 Mayıs 1977'de kaybettiğimiz Tuğrul 7 yıldır TRT'de danışman olarak çalışmaktaydı.

Bu kitapta Semih Tuğrul radyo ve televizyonun dünyada ve ülkemizdeki gelişimi üzerinde duruyor, bu en önemli ve etkili kamu iletişim araçlarının toplum üzerindeki olumlu-olumsuz etkilerini, basınla ilişkilerini ele alıyor. Türkiye'de radyo ve televizyonun kısa, ama "perde arkası" gelişmeleri de içeren tarihçeleri kitapta yer alıyor. TRT'nin kuruluşu, gelişmesi, 12 Martta yediği darbe; Cem döneminin tutarsız, dışa bağımlı TRT'si; televizyon yayınlarının beyin yıkayıcı işlevi, reklamların niteliği özellikle üzerinde durulan konular arasında. Kitabın biraz düzensizce ve karışık yazılmış olması (kitabın "içindekiler, dizin" gibi okumayı kolaylaştırıcı bölümleri bile yok) yanında hiç işlenmemiş konuları ele alması, yaygın olarak bilinmeyen kimi sorunları tartışması, içtenlikli bir anlatımı olması gibi üstünlükleri var.

TÜRKİYE VE ORTADOĞU ÜLKELERİNDE RADYO-TELEVİZYON SİSTEMLERİ

Oya Tokgöz.
A.ü.S.B.F. Yayınları, no 343,
Ankara 1972
243 sayfa, 15 TL.

Bir doktora tezi olan kitabın temelini Türkiye'de radyo-televizyon sisteminin tarihçesi, hukuksal düzeni ve bu düzende gerçekleştirilen değişikliklerle Ortadoğu ülkelerinde radyo-televizyon sistemlerinin genel durumu: İran, Ürdün, Mısır, Irak, Suriye, ve Lübnan'daki uygulama oluş-

turmaktadır. Bu konularda kitap yararlı bilgiler ve belgeler sağlıyor. İncelemenin "Kuramsal" bölümlerindeki görüşler ise genellikle bulanık. Siyasal Sistemleri "başkanlık sistemi, parlamenter sistem, komünist sistem" yada "siyasal demokrasiler, vesayet altındaki demokrasiler, modernleşen oligarşiler, totaliter oligarşiler, geleneksel oligarşiler" biçiminde yada başka biçimlerde sınıflayan en azından 10 sınıflamanın sayılması, hele bu sınıflamalardan yukarıda ikinci olarak verdiğimiz zincin geçerli sayılarak Türkiye, Lübnan ve İsrail'in "siyasal demokrasi", Ürdün ve İran'ın "geleneksel oligarşi", Irak, Suriye ve Mısır'ın "modernleşen oligarşi" olarak alınması bu duruma bir örnek. İçinde, "yani, 'Lübnan'da televizyon yayınları rekabet içinde yapılmakta, farklı görüşlere de yer verilmektedir' görüşleri, ancak görünüşte olmaktadır demek pek yanlış olmamaktadır" türünden bulanık cümleler ve "[ABD'de] kişinin ve onun özgürlüğünün önemli oluşu, radyo ve televizyon haberleşmesindeki ulusal politikanın esasını teşkil etmektedir" gibi doğruluktan uzak görüşlere raslanan yapıt yukarıda belirttiğimiz gibi içerdiği veriler ve kimi bilgiler yönünden araştırmacılar için yararlı olabilir.

TELEVİZYONUN GERÇEK GÜCÜ

Norman Swallow
çeviren: Aysel Usluata
İstanbul Reklam Yayınları,
no 32, İstanbul, 1973
62 sayfa, 20 TL

Norman Swallow İngiliz televizyonlarında yazar, yapımcı ve yönetmen olarak on altı yıl çalışmış. Bu kitapta özellikle televizyonda görevli kişilerin sorunları, ortaya çıkardıkları programlar, kullandıkları teknikler bir yapımcı gözü ile inceleniyor. Aysel Usluata'nın çok güzel çevirisiyle sunulan kitapta şu konular (kısa bir biçimde) işleniyor: Televizyon ile dünya olayları, televizyon haberleri, magazin programı,

günün olaylarının belgelenmesi, muhabirler ile haber verme, televizyon ile parti siyaseti, televizyon ile genel bilgi, televizyon ile eğitim, kişisel belgeleme, televizyon ile kişiler.

TELEVİZYONUN ETKİLERİ

Hali oran, Masson,
Brown ve McQuail
Çeviren: Aysel Usluata.
İstanbul Reklam Yayınları,
no 28, İstanbul 1973
60 sayfa, 20 TL.

Kitap dört ayrı araştırmadan oluşuyor. J.D.Halloran, "Televizyonun toplum üzerindeki etkileri" adlı yazısında (s.8-18) televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri, bilgi ve tutumdaki değişiklikler, şiddet ile saldırganlık gibi konularda kimi görüşler ileri sürüyor. P. Masson "Televizyonun öteki araçlar üzerine etkileri" adlı incelemesinde (s. 20-42) İngiltere'de kitle iletişim araçlarının (gazete, dergi, sinema, televizyon) 1945'ten bu yana gelişimi; televizyonun gazete ve dergi satışlarına, sinema seyirci sayılarına etkisi; reklam harcamalarının kitle araçları arasındaki bölüşümü ele alıyor. Veriler 1966-1968 yıllarına kadar geliyor. R.L.Brown "Televizyon ile Sanat" adlı yazısında (s.43-51) televizyonun sanat için bir araç olarak gizilgücü, özellikleri üzerinde duruluyor. Son bölümü D. McQuail'in "Televizyon ile eğitim" yazısı (s.53-60) oluşturuyor. Yazıda televizyonun eğitim için kullanılışı, ortaya çıkan sorunlar, eğitim televizyonu üzerinde araştırmalar, eğitim televizyonunun özellikleri, televizyonun eğitim üzerindeki etkileri, özellikle İngiltere'deki uygulamalar açısından ele alınıyor.

Aynı dizi içinde başka kimi kitapları da (örneğin "Otomatikleşme Çağı", "Elektronik Bilgi İşlem") çevirmiş olan Aysel Usluata'yı yalın, duru Türkçesinden; doğru ve güzel çevirisinden ötürü kutlamak gerek.